

BORBÉLY SÁNDOR
tudományos munkatárs

Néprajztudományi Intézet, HUN-REN
Bölcsészettudományi Kutatóközpont,
Társadalomnéprajzi Osztály

Intézeti szobaszám: B.8. 21.

Hivatali telefon: +36-1/224-6700/128

E-mail: sborbely@btk.mta.hu

Nyelvtudás: ukrán; angol

Tudományos fokozat: PhD (2022)

Kutatási területek: Informális gazdaság, a szovjet politikai diktatúra társadalomtörténete, együttélési technikák, adaptációs mechanizmusok multietnikus (különösen ukrán, magyar, roma) közösségekben

Születési hely, idő: Tiszapéterfalva (Ukrajna, Kárpátalja megye), 1982. 07.07.

Tanulmányok, végzettség

Egyetemi tanulmányok

2004 – 2007 Debreceni Egyetem, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, PhD-hallgató

1999 – 2004 Ungvári Nemzeti Egyetem, Magyar Filológiai Tanszék, magyar nyelv és irodalom szak

Végzettség

2022 – PhD-fokozat megszerzése. Doktori értekezés címe: „Informális gazdasági stratégiák és hétköznapi politikai gyakorlatok Kárpátalja határvidéki régiójában az államszocializmus és a posztszocializmus éveiben”.

2004 – Magyar nyelv és irodalom szakos tanári diploma (MA)

Ösztöndíjak

2024 – Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj (időtartam: 6 hónap, Szlovákia)

2021 – a Nemzeti Közszerológiai Egyetem Eötvös József Kutatóközpont Közép-Európa Kutatóintézetének kutatói ösztöndíja

2018 – Magyar Állami Eötvös Ösztöndíj (időtartam: 6 hónap, Ukrajna)

2016 – 2019 MTA Fialat Kutatói Ösztöndíj, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet, Budapest (időtartam: 36 hónap)

2013 – 2014 Jedlik Ányos Doktorjelölti Ösztöndíj

2013 – Campus Hungary kutatói ösztöndíj (időtartam: 6 hónap, Oroszországi Föderáció, Moszkva)

2011 – Marian Madison Gypsy Lore Society Young Scholar's Prize in Romani Studies

2008 – 2009 MTA-Sasakawa Young Leaders Fellowship Fund kutatói ösztöndíj

2007 – 2008 MTA HTMT Ösztöndíj Program kutatói ösztöndíj

2004 – 2007 Magyar Állami ösztöndíj

2002 – 2003 Apáczai tanulmányi ösztöndíj

Munkahely

2023 – HUN-REN Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet /MTA Kiváló Kutatóhely/ (tudományos munkatárs)

2021 – Eötvös Loránd Kutatói Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet /MTA Kiváló Kutatóhely/ (tudományos munkatárs)

2019 – 2021 Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Bölcsészettudományi Kutatóközpont, Néprajztudományi Intézet /MTA Kiváló Kutatóhely/ (tudományos segédmunkatárs)
2016 – 2019 MTA BTK Néprajztudományi Intézet (ifjúsági ösztöndíjas)
2013 – 2016 Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem Finnugor Tanszék (magyar lektor)
2008 – 2014 Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézet (egyetemi tanársegéd)

Részvétel kutatási pályázatokban

2023-2026 ELKH Örökségkonstrukciók kortárs közösségi színtereken – Identitás, emlékezet, reprezentáció (Konzorciális OTKA 143295, BTK Néprajztudományi Intézet)
2021–2023: Örökségképzés, kulturális emlékezet, identitás. ELKH SA-35.
2021–2023 ELKH: Társadalmi és kulturális reziliencia a Kárpát-medencében
2020 – 2025 „Lokalitás a globális változások hálózatában: Az ökológiai antropológia mint közvetítő a helyi közösségek és a globális változások között a Kárpát-medencében”. (MTA „Lendület” program, projektvezető: Babai Dániel)
2016 – 2020 „Párhuzamos ruralitások. A vidékiség mai (lét)formái négy erdélyi kistérségben” (NKFI 120712, MTA BTK Néprajztudományi Intézet).
2011–2015. „Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében” (OTKA 91112, MTA BTK Néprajztudományi Intézet).
2011–2014. „Társadalmi normák és életvezetési gyakorlatok transzfer folyamatai Kárpátalja”. OTKA 101810, Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézet).
2009–2010. „A közművelődés az informális és nem formális tanulás szolgálatában (TÁMOP-3.2.3/08/2 Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Pedagógiai és Továbbképző Intézet).
2007–2009. „Változó nemzeti diskurzusok: az azonosságról és a különbségekről magyar állampolgárok és kisebbségben élő magyarok viszonylatában” (OTKA 68973, MTA Etnikai és Kisebbségkutató Intézet).
2006 – 2008 „Nemzedékek kutatóúton”. A Szolnoki Főiskola, Mezőgazdasági Fakultása és civil szervezetek együttműködése az Észak-Alföld fejlődéséért (Szolnoki Főiskola ROP 3.31. -05/1-2206-02-0007/37.).

Terepmunka

2018 – Szatmári sváb falvak (Csanáros, Mezőfény, Mezőpetri, Kaplony), gazdasági stratégiák a rendszerváltás után
2011 – 2014 – Szamoshat (Méhtelek, Rozsály, Zajta), határdiskurzusok, transzlokális gazdasági gyakorlatok a magyar-román határon
2011 – 2014 – Kárpátalja rurális és kvázi-urbánus települései (Császlóc, Izsnyéte, Aknaszlatina, Királyháza), kulturális transzferek vegyes etnikai összetételű (magyar, roma, ukrán, román) közösségekben
2010 – Bóda-völgyi falvak (Szalonna, Szendrő, Szendrőlád), társadalmi egyenlőtlenségek, egyensúlyteremtő stratégiák halmozottan hátrányos helyzetű településeken
2007 – 2015 Túrhat (Kispalád, Botpalád, Nagypalád, Uszka), hétköznapi nacionalizmus, idegenellenesség magyar-roma együttélési közösségekben
2006 – Kárpátalja tiszaháti települések (Tiszabökény, Farkasfalva, Tiszapéterfalva, Tivadarfalva, Forgolány), a szovjet politikai diktatúra társadalomtörténete

Az 5 legjelentősebb publikáció (az elmúlt 5 évből)

1. Borbély Sándor: Theory and Practice. Ethnographic Approaches to Cultural Heritage and an Empirical Example from Western Ukraine, *Acta Ethnographica Hungarica*, 69, 1, pp. 1-43., 2024.
2. Borbély Sándor: *Informális gyakorlatok. Hétköznapi gazdasági és politikai cselekvések Kárpátalja határvidéki régiójában*. L'Harmattan Kiadó, 2023.
3. Borbély Sándor: Economic Adaptation and Individual Livelihood Strategies in a Swabian Village in Satu Mare County. *Acta Ethnographica Hungarica*, 2021, 66, 1, pp. 201-239., 39 p.
4. Borbély Sándor: „Hagyományos ökológiai tudás” és lokális tájhasználati praxisok egy kárpátaljai magyar faluban. In: Babai Dániel (szerk.): *Ethno-Lore*, 2021, 38, 313-348. 36 p.
5. Borbély Sándor: A diszfunkcionális ukrán nemzetállam informális alapjai – globális életvezetési stratégiák Kárpátalján a rendszerváltás után. In: Borbély Sándor – Ispán Ágota (szerk.): *Ethno-Lore*, 2019, 36 pp. 191-226., 35 p.

Az 5 legjelentősebb publikáció (a tudományos karrier folyamán)

1. Borbély Sándor: *Informális gyakorlatok. Hétköznapi gazdasági és politikai cselekvések Kárpátalja határvidéki régiójában*. L'Harmattan Kiadó, 2023
2. 2019 – A diszfunkcionális ukrán nemzetállam informális alapjai – globális életvezetési stratégiák Kárpátalján a rendszerváltás után. In: Borbély Sándor – Ispán Ágota (szerk.): *Ethno-Lore*, 36 pp. 191-226., 35 p.
3. 2017 – Időtapasztalat a terepen. A történeti (historikus) megértés módszertani paradigmája a magyarországi néprajzi kutatásban. Mészáros Csaba – Vargyas Gábor (szerk.): *Ethno-Lore: A Magyar Tudományos Akadémia Néprajzi Kutatóintézetének Évkönyve*. 34, pp. 31-81., 51 p.
4. 2016 – Kompenzációs mechanizmusok és egyensúlyteremtő stratégiák egy vegyes (magyar–roma) etnikai összetételű határvidéki településen. *Erdélyi Társadalom*. 14, 1, pp. 191-216., 26 p.
5. 2015 – „Az ukrán, utolsó cigány” – a külföldi bevándorlás mikropolitikája egy határvidéki településen, Kispaládon. *Tér és Társadalom*. 29, 3, pp. 3-32., 30 p.

Publikációk (teljes publikációs lista)

[Közlemények a Magyar Tudományos Művek Tárában](#)

Oktatói tevékenység

2023/2024 tavaszi félév – Debreceni Egyetem BTK Néprajzi Tanszék, Történelmi és Néprajzi Doktori Iskola, Néprajzi Program

- A társadalom néprajz recens elméletei (PhD kurzus, előadás)

2013 – 2016 Moszkvai Állami Lomonoszov Egyetem Finnugor Tanszék

- a magyar nyelvvel és kultúrával kapcsolatos tantárgyak oktatása

2008 – 2014 Miskolci Egyetem Kulturális és Vizuális Antropológiai Intézet:

- A hermeneutikai látásmód antropológiai alkalmazása (előadás)
- Az identitás antropológiai dimenzió (előadás)
- Nemzetépítési modellek és transzietnikus gazdasági stratégiák (előadás)
- Kognitív antropológia (előadás)
- Antropológiatörténet III (szeminárium)
- Kutatásmódszertan III-IV. (szeminárium)
- Periférikus társadalmi csoportok (szeminárium)
- Hátrányos helyzetűek életmódja (szeminárium)
- Multikulturalizmus (szeminárium)
- Interkulturális kommunikáció (szeminárium)
- Társadalmi nemek antropológiája (szeminárium)
- Életmód, életstratégiák a magyarországi romáknál (szeminárium)

Fontosabb konferencia-előadások:

Nyíregyháza, 2024. április 22.

Gazdasági interakciók és informális csereviszonyok (csempészet, csencselés, feketekereskedelem) az ukrán-magyar határvidéken. Konferencia címe: Határvidéken határtalanul. Szervező: Sóstói Múzeumfalv.

Budapest, 2023. május 18.

Örökségkonstrukció és időtapasztalat. A kulturális örökségteremtés antropológiai megközelítései és hétköznapi társadalmi praxisai. Konferencia címe: Örökségképzés, forrásközösségek, néprajzi műhelyek. Szervező: BTK Néprajztudományi Intézete, az ELKH-DE Néprajzi Kutatócsoport, a Néprajzi Múzeum és a Szabadtéri Néprajzi Múzeum

Budapest, 2023. február 16.

Államépítési törekvések és informális gazdasági stratégiák Kárpátalja határvidéki régiójában Konferencia, szakmai program: „Avatottak bemutatkozása 2023”. Szervező: MTA Néprajztudományi Bizottság Kulturális Antropológiai Munkabizottsága.

Budapest, 2022. november 15.

Adaptáció, reziliencia és ágencia – analitikus fogalmak és azok gyakorlati értéke az antropológiai ismeretszerzésben. Konferencia: Társadalmi és kulturális reziliencia, örökségképzés és kulturális emlékezet a Kárpát-medencében. (Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat.) Szervező: BTK, Néprajztudományi Intézet.

Komárom (Szlovákia) 2022. szeptember 23-24.

Kisebbségi perspektívák és diszciplináris kutatások. Módszertani és ismeretelméleti paradigmák a rendszerváltás utáni kárpátaljai társadalomkutatásban. Konferencia címe: Önállóság és közvetítés (?) – A néprajzi tudományosság egy évszázada 1920-tól máig a magyar és más közép-európai kisebbségek körében. Autonomie und Mediation (?) – Ein Jahrhundert ethnographischer Wissenschaften von 1920 bis heute unter ungarischen und anderen mitteleuropäischen Minderheiten. Szervező: Fórum Kisebbségkutató Intézet komáromi Etnológiai Központja.

Budapest, 2022. április 29.

- Tudományos előadás: Tájhasználat és lokális adaptációs rendszerek periférikus határvidéki régiókban. NKE EJKK Közép-Európa Kutatóintézete. NKE rektori ösztöndíjasainak záróelőadása.
- Budapest, 2021. november 25–26.
- Tradicionális ökológiai tudás és lokális tájhasználati praxisok Kárpátalján. Konferencia címe: III. Interdiszciplináris konferencia a kárpát-medencei magyarság társadalmi és gazdasági helyzetéről. Szervező: Nemzetstratégiai Kutatóintézet
- Budapest (online tér), 2021. április 26.
- Informális gazdaság és ökológiai változások – a gazdasági adaptáció lokális környezeti hatásai. A workshop címe: Vidék és ökológia Közép-Európában. (Európai koraesték” című sorozat 3.) Szervező: NKE EJKK Közép-Európa Kutatóintézete.
- Szlovákia (Somorja), 2019. október 3.
- Informális gazdaság és diszfunkcionális állam. Recens társadalmi folyamatok az Euromajdan után Ukrajnában. Konferencia címe: Magyar kisebbségpolitika 1989-től napjainkig. Szervező: MTA TTK Kisebbségkutató Intézet – Fórum Intézet
- Budapest, 2017. február 9 – 10.
- Időtapasztalat a terepen. "Párhuzamos különidejűségek" a néprajzban, az antropológiában és a történettudományban. A konferencia címe: A néprajzi terepmunka kérdései. Szervező: MTA BTK Néprajztudományi Intézet.
- Szeged, 2016. november 4–5.
- A szovjet állampolgár találkozása a diktatórikus állammal – jutalmazási technikák és büntetési mechanizmusok a kárpátaljai magyar falvakban az államszocializmus éveiben. A konferencia címe: A találkozások antropológiája: múlt, jelen és jövő. Szervező: Magyar Kulturális Antropológiai Társaság (MAKAT)
- Pécs, 2016. augusztus 26.
- A szovjet politikai diktatúra transzformációs gyakorlatai a kárpátaljai magyar településeken – fegyvelmezési technikák, adaptációs mechanizmusok az 1955– 1975 közötti években. A konferencia címe: VIII. Nemzetközi Hungarológiai Kongresszus. Kultúratudomány és néprajz – interdiszciplináris megközelítésben c. szekció.
- Budapest, 2015. december 17.
- A szovjet politikai diktatúra által konstituált történeti múlt – a lokális idő-tapasztalat intézményes transzformációi Kárpátalján, az 1960-1980-as években. A konferencia címe: Idő, kultúra, társadalom – A jelen történeti szociológiái. Szervező: MTA TK Szociológiai Intézet
- Budapest, 2014. szeptember 18.
- Alternatív gazdasági tevékenységformák (csencselés, csempészet, feketemunka) az ukrán-magyar határvidéken. A konferencia címe: Határok, határmentiség a Kárpát-medencében. Szervező: MTA BTK Néprajztudományi Intézet
- Szatmárnémeti, 2013. december 13-14.
- Transzlokális gazdasági stratégiák a magyar-ukrán-román hármashatár térségében. Az MTA Néprajzi Intézete által végzett „Hármas határok vizsgálata Magyarország délnyugati, délkeleti és északkeleti térségében” című OTKA-kutatás műhelykonferenciája. Helyszín: Románia, Szatmárnémeti Megyei Múzeum
- Szeltersz, 2012. augusztus 23–26.
- Lokális idegentapasztalat és kategorizációs változások egy szatmári faluban (workshop-előadás). Szervező: Jakabffy Alapítvány és a kolozsvári Kisebbségkutató Intézet.
- Szatmárnémeti, 2011. október 7-9.
- „A magyarok az ókorba élnek tetszik tudni, mindig az ókorba”. Az idegentapasztalat történeti genealógiája egy határ menti településen, Kispaládon / Percepția străinilor într-o localitate de frontieră – Kispalád (Ungaria). A konferencia címe: Kisebbségek a Kárpát-

medencében (Minorități în Bazinul CarpaticSesiunea). Szervező: Múzeum Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Múzeumok Igazgatósága
Budapest, 2010. november 29-30.
Az idegenség tapasztalatának történeti genealógiája cigány, magyar, ukrán viszonylatban Kispaládon. A konferencia címe: Hétköznapi nacionalizmus és nemzeti radikalizmus.
Szervező: MTA Nemzeti és Kisebbségkutató Intézet
Miskolc, 2007. május 30. – június 1.
Az idegen/múlt és az etnikus/jelen a kárpátaljai társadalomkutatásban. Konferencia címe: A kulturális másság reprezentációi. Szervező: Magyar Kulturális Antropológiai Társaság
Debrecen, 2006. október 27-28.
Az olvasás „retorikája” és a szöveg jelentésrétegei Dr. Fazekas Mihály ’56-os naplójában.
Konferencia címe: ’56 a néphagyományban. Szervező: MTA DAB, DE Néprajzi Tanszék

Szervezeti tagság

- MTA Köztestület (2024-től)
- Magyar Néprajzi Társaság (2019-től)
- Magyar Kulturális Antropológiai Társaság (2008-től)